МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ АДВОКАТУРИ”

(галузь знань 08 “Право”,

другий (магістерський) освітньо-кваліфікаційний рівень,
спеціальність 081 “Право”)

для студентів 6 курсу денної форми навчання

Харків 2018

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Міжнародні стандарти адвокатури” (галузь знань 08 “Право”, другий (магістерський) освітньо-кваліфікаційний рівень, спеціальність 081 “Право”) для студентів 6 курсу денної форми навчання / уклад.: Т.Б. Вільчик. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2018. – с.

У к л а д а ч :

Вільчик Тетяна Борисівна, доктор юридичних наук, професор кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою університету (протокол № від 2018 р.)

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018

В С Т У П

Цілями навчальної дисципліни «Міжнародні стандарти адвокатури» є закріплення, розширення та поглиблення знань студентів щодо змісту норм міжнародного законодавства, яке регулює організацію та діяльність інституту адвокатури, порівняння міжнародних стандартів адвокатури з нормами вітчизняного законодавства, вивчення наукових вітчизняних та зарубіжних доктрин організації і діяльності інституту адвокатури, активізація аналітичної діяльності студентів, вироблення вмінь самостійного аналізу та тлумачення законодавства, проведення науково-дослідницької роботи, спрямованої на подальшу гармонізацію законодавства, що регулює організацію та діяльність інституту адвокатури, із міжнародними стандартами.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішення наступних **завдань** навчальної дисципліни**:**

- вивчення міжнародних стандартів організації та діяльності адвокатури, їх класифікації та сутності;

- вивчення актуальних зарубіжних доктрин організації і діяльності інституту адвокатури;

- проведення порівняльно-правового аналізу організації і діяльності інституту адвокатури у різних правових системах та виявлення шляхів оптимізації організації і діяльності вітчизняної адвокатури, гармонізації законодавства, що регулює її діяльність, їз міжнародними стандартами.

Навчальна дисципліна «Міжнародні стандарти адвокатури» належить до дисциплін теоретико-професіонального циклу. При її вивченні використовуються знання, отримані з таких дисциплін, як: «Конституційне право», «Теорія адвокатури», «Організація судових та правоохоронних органів України», «Порівняльне судове право», «Основи права Європейського Союзу», «Історія адвокатури» та ін.

Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні таких дисциплін : «Адвокатська деонтологія», «Методика і тактика адвокатської

діяльності», «Практика адвокатури», «Безоплатна правова допомога», «Адвокат у кримінальному провадженні», «Актуальні проблеми цивільного права», «Соціальний захист адвоката» та ін.

Одна із особливостей дисципліни «Міжнародні стандарти адвокатури» полягає в тому, що від тих, хто її вивчає, вимагається здійснення аналізу численних нормативних актів, як національного, так і міжнародного законодавства, у тому числі й рішень Європейського Суду з прав людини та інших міжнародних судів. Необхідність вивчення цих актів обумовлюється як проблемами науки адвокатського права, так і тим, що триває процес удосконалення чинного законодавства України, у тому числі й того, що безпосередньо стосується організації та діяльності інституту адвокатури; існує вимога у гармонізації законодавства, що регулює адвокатську діяльність, до законодавства країн Європейського Союзу; приведення у відповідність організації та діяльності інституту адвокатури із міжнародними стандартами, визнаними у всьому світі.

Курс «Міжнародні стандарти адвокатури» передбачає різні форми навчання: лекції, практичні заняття, індивідуальне консультування викладачем студентів з проблемних питань; колоквіуми, експериментальні форми практичних робіт, тестування, написання курсових та контрольних робіт, вирішення практичних ситуацій; самостійну роботу студентів з нормативними та літературними джерелами, що рекомендовані для вивчення в рамках курсу.

Практичні заняття – одна з основних форм навчання. Їх мета полягає у засвоєнні основних теоретичних положень і відпрацюванні навичок практичного застосування законодавчих норм, що регулюють організацію та діяльність інституту адвокатури. Практичні заняття проходять у формі відповідей студентів на теоретичні питання, вирішення практичних завдань, ділових ігор, вивчення конкретних практичних прикладів. З найважливіших теоретичних тем курсу проводяться колоквіуми. На практичних заняттях перевіряється ступінь засвоєння студентами теоретичних питань курсу, положень законодавства та практики його застосування.

Значна увага приділяється самостійній роботі студентів та проведенню індивідуальних консультацій. Виконання самостійної роботи дає можливість студенту закріпити та поглибити теоретичні і практичні знання, отримані в процесі вивчення окремих тем курсу, навчитися самостійно працювати з різними інформаційними джерелами, інтерпретувати матеріали періодичної літератури, аналізувати навчальну та наукову літературу, практику роботи адвокатів, отримати навички дослідної роботи.

Підсумковою формою контролю знань є залік, який має на меті перевірити рівень засвоєння теоретичних знань, уміння застосовувати ці знання при вирішенні конкретних професійних задач, а також самостійно працювати з науковою та навчальною літературою.

У результаті вивчення курсу «Міжнародні стандарти адвокатури» студенти повинні:

- ***знати*** основні міжнародні стандарти організації та діяльності інституту адвокатури, вміти їх класифікувати та розкривати їх сутність;

- ***оволодіти*** актуальними зарубіжними доктринами у сфері регулювання організації і діяльності інституту адвокатури;

- ***вміти проводити*** порівняльно-правовий аналіз організації і діяльності інституту адвокатури у різних правових системах;

- ***самостійно виявляти*** напрями оптимізації організації і діяльності вітчизняної адвокатури, гармонізації законодавства, що регулює її діяльність, із міжнародними стандартами.

- ***вірно тлумачити*** та застосовувати міжнародні нормативно-правові акти щодо організації та діяльності інституту адвокатури при вирішенні практичних ситуацій, у тому числі й рішення Європейського Суду з прав людини.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Календарні строки	Модуль №. Назва /Тема лекції, практичного /семінарського заняття, консультації	Аудиторні заняття /контактні/ (кількість годин)			Форми та засоби поточного та підсумкового контролю
			Лекції	Практичні/семінарські заняття	Консультації (групові /індивідуальні)	
1.	04.09.17- 08.09.17	**Тема 1.** Міжнародно-правові акти з питань організації та професійної діяльності адвокатури: загальна характеристика. **Лекція.**	**2**			
2.	11.09.17- 15.09.17	**Тема 2.** Міжнародні принципи організації та діяльності адвокатури. **Лекція.** **Тема 1.** Міжнародно-правові акти з питань організації та професійної діяльності адвокатури: загальна характеристика. **Практичне заняття.**	**2**	**2**		
3.	18.09.17- 22.09.17.	**Тема 3.** Гарантії адвокатської діяльності: міжнародні стандарти та національне законодавство. Деонтологічні механізми європейської адвокатури. **Лекція.** **Тема 2.** Міжнародні принципи організації та діяльності адвокатури. **Практичне заняття.**	2	2		
4.	25.09.- 29.09.17	**Тема 4.** Міжнародні стандарти юридичної відповідальності адвокатів. Міжнародні засади надання безоплатної правничої допомоги. **Лекція.** **Тема 3.** Гарантії адвокатської діяльності: міжнародні	2			Контроль-не тесту-вання

		стандарти та національне законодавство. **Практичне заняття.**		**2**		
5.	30.10.17 – 03.11.17	**Тема 5.** Міжнародні стандарти організації та діяльності адвокатури в різних правових юрисдикціях. **Лекція.** **Тема 4.** Деонтологічні механізми європейської адвокатури. **Практичне заняття**	**2**	2		
6.	6.11.-10.11.17	**Тема 5.** Міжнародні стандарти юридичної відповідальності адвокатів. **Практичне заняття.**		**2**		
7.	13.11.-17.11.17	**Тема 6.** Міжнародні засади надання безоплатної правничої допомоги. **Практичне заняття.**		**2**		
8.	20.11.-24.11.17	**Тема 7.** Міжнародні стандарти організації і діяльності адвокатури в різних правових юрисдикціях. **Практичне заняття.**		**2**		Контроль-не тесту-вання
			10	**14**	2	**Залік**

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № від .2018 р.)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ АДВОКАТУРИ”

Тема 1. Міжнародно-правові акти з питань організації та професійної діяльності адвокатури: загальна характеристика.

Поняття, значення міжнародно-правових стандартів організації і діяльності адвокатури, порядок та умови їх застосування. Класифікація міжнародно-правових актів з питань організації та діяльності адвокатури. Міжнародні та регіональні правові акти з прав людини, в яких врегульовано питання дотримання та реалізації права на захист, справедливе судочинство. Міжнародні-правові акти загального характеру, які регулюють адвокатську діяльність опосередковано. Міжнародні та регіональні документи, які безпосередньо стосуються правового статусу, питань організації та діяльності інституту адвокатури.

Загальна характеристика актів Ради Європи з питань організації та діяльності адвокатури, їх місце у системи міжнародно-правових актів, що регулюють діяльність адвокатури. Роль та значення Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р. в діяльності інституту адвокатури. Контрольний механізм Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Основні положення Хартії основних прав Європейського Союзу 2000 р. та інших документів. Акти міжнародних юридичних організацій з питань організації та професійної діяльності адвокатури.

Тема 2. Міжнародні принципи організації та діяльності адвокатури.

Поняття та загальна характеристика міжнародних принципів (стандартів) організації та діяльності інституту адвокатури. Сутність основних принципів адвокатської діяльності, закріплених у міжнародних документах, зокрема: принцип належної кваліфікації та підготовки юристів, беспрерервної юридичної освіти; незалежності адвокатів; дотримання адвокатської таємниці та інші. Основні засади транскордонної діяльності адвокатів.

Міжнародні принципи (стандарти) організації та діяльності інституту адвокатури у рішеннях ЄСПЛ. Рішення міжнародних судів з питань організації та діяльності адвокатури. Міжнародний кримінальний суд (МКС): перспективи визнання юрисдикції в Україні. Правила поведінки адвокатів у МКС. Основні положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду щодо реалізації права на захист. Європейський комітет з попередження тортур і Підкомітет ООН з попередження тортур щодо важливості правової допомоги.

Тема 3. Гарантії адвокатської діяльності: міжнародні стандарти та національне законодавство.

Правовий статус адвоката: міжнародні вимоги та актуальні наукові підходи. Професійні права та обов’язки адвоката: класифікація, порівняльний аналіз законодавства країн Європейського Союзу, інших зарубіжних країн та України. Проблеми вдосконалення правового врегулювання гарантій адвокатської діяльності у національному законодавстві. Акти міжнародних юридичних організацій з питань організації та професійної діяльності адвокатури. Проблеми гармонізації гарантій адвокатської діяльності з міжнародними стандартами та шляхи їх вирішення.

Тема 4. Деонтологічні стандарти діяльності адвокатури.

Деонтологічні стандарти організації та діяльності адвокатури: значення сутність, правове забезпечення. Аналіз норм Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського співтовариства 1988 року, Кодексу поведінки європейських адвокатів ССВЕ 1988 р., Хартії основоположних принципів діяльності європейських адвокатів та інших актів. Порівняльна характеристика міжнародних етичних стандартів діяльності адвокатури та Правил адвокатської етики України. Проблеми професійної етики та дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні. Етика взаємовідносин адвоката і суду, адвоката та інших учасників процесу, адвокатів та правоохоронних органів, адвоката з іншими адвокатами та органами адвокатського самоврядування. Проблеми етики професійних взаємовідносин адвокатів і клієнтів. Принципи взаємовідносин адвоката з клієнтом.

Міжнародні стандарти, що визначають роль та значення адвоката у судовому процесі. Деонтологічні стандарти діяльності адвокатів у міжнародних судових установах. Зобов'язання держави щодо захисту адвокатів від несправедливого або довільного дисциплінарного переслідування і стягнення у рішеннях ЄСПЛ. Напрями подальшого вдосконалення деонтологічних основ адвокатської діяльності в Україні.

Тема 5. Міжнародні стандарти юридичної відповідальності адвокатів.

Сутність та види юридичної відповідальності адвокатів. Міжнародно-правові стандарти юридичної відповідальності адвокатів. Проблеми правового регулювання юридичної відповідальності адвокатів в Україні. Практичні проблеми відповідальності адвокатів. Проблеми професійної етики та дисциплінарної відповідальності адвокатів. Договір про надання правничої допомоги. Відповідальність адвоката за шкоду, вчинену клієнту. Проблеми цивільно-правової відповідальності адвокатів. Принцип пропорційності у застосуванні юридичної відповідальності адвокатів. Порівняльна характеристика стандартів юридичної відповідальності адвокатів у країнах ЄС, інших зарубіжних країнах та в Україні. Шляхи гармонізації національного законодавства, що регулює питання відповідальності адвокатів, із міжнародними стандартами.

Тема 6. Міжнародні засади надання безоплатної правничої допомоги.

Основні засади надання безоплатної правничої допомоги. Системи безоплатної правничої (юридичної) допомоги у країнах Європейського Союзу та в Україні: порівняльна характеристика. Характеристика основних рішень Європейського Суду з прав людини з питань реалізації права особи на правову допомогу по кримінальним та іншим категоріям справ. Основні принципи надання безоплатної правової допомоги адвокатом. Проблеми оцінки якості надання безоплатної правової допомоги. Проблеми адміністрування системою безоплатної правничої допомоги в Україні та зарубіжних країнах, Напрями гармонізації національного законодавства, що регулює надання безоплатної правничої допомоги адвокатом, із міжнародними стандартами.

Тема 7. Міжнародні стандарти організації та діяльності адвокатури в різних правових юрисдикціях.

Особливості організації і діяльності адвокатури у країнах англосаксонської системи права. Особливості організації і діяльності адвокатури у країнах франко-германської системи права. Основні засади організації і діяльності адвокатури в різних правових системах :допуск до адвокатської практиці та постійне підтвердження кваліфікації; організаційні форми адвокатської діяльності; форми адвокатського самоврядування; незалежність адвокатури та взаємовідносини з органами державної влади; правове становище та місце у судовій системі країни; системи безоплатної правової допомоги; гарантії адвокатської діяльності; права та обов'язки адвокатів; етика адвоката; відповідальність адвоката; оплата юридичної допомоги адвоката; спеціалізація адвокатської діяльності; страхування адвокатської діяльності; рекламування адвокатської діяльності.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Методичні поради до виконання практичних завдань. Вирішення практичних завдань покликано сприяти засвоєнню студентами теоретичного матеріалу і формуванню у них навичок роботи із законодавством у конкретних ситуаціях.

Практичні завдання виконуються у письмовій формі в окремому зошиті в позааудиторний час і обговорюються на занятті.

Рекомендується працювати над практичним завданням у такій послідовності:

1) визначення теми і відповідних їй питань, які слід розглянути для вирішення завдання;

2) з'ясування сутності справи;

3) обрання норм законодавства, яким регулюється наведена ситуація;

4) визначення, чи було у даній ситуації порушення закону та в чому конкретно воно полягало;

5) надання пропозицій щодо усунення порушення закону.

Практичне завдання у формі тестів здійснюється шляхом обрання правильної відповіді з кількох запропонованих.

Вирішення кожного завдання також передбачає відповідь на додаткові питання, сформульовані до нього.

Тема 1. Міжнародно-правові акти з питань організації та професійної діяльності адвокатури: загальна характеристика.

План:

1. Поняття та значення міжнародно-правових стандартів організації і діяльності адвокатури, порядок та умови їх застосування.

2. Класифікація міжнародно-правових актів з питань організації та діяльності адвокатури.

3. Міжнародні та регіональні правові акти з прав людини, в яких врегульовано питання дотримання та реалізації права на захист, справедливе судочинство.

4. Міжнародні-правові акти загального характеру, які регулюють адвокатську діяльність опосередковано.

5. Міжнародні та регіональні документи, які безпосередньо стосуються правового статусу, питань організації та діяльності інституту адвокатури.

6. Загальна характеристика актів Ради Європи з питань організації та діяльності адвокатури, їх місце у системи міжнародно-правових актів, що регулюють діяльність адвокатури.

7. Роль та значення Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р. в діяльності інституту адвокатури.

8. Контрольний механізм Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).

9. Основні положення Хартії основних прав Європейського Союзу 2000 р. та інших документів, що регулюють організацію та діяльність інституту адвокатури.

10. Акти міжнародних юридичних організацій з питань організації та професійної діяльності адвокатури.

11. Порушення права на кваліфіковану правову допомогу у практиці ЄСПЛ: рішення від 12 червня 2008 року у справі *Яременко проти України* (скарга № 32092/02), § 85, від 13 лютого 2001 року по справі *Кромбах (Krombach) проти Франції* (скарга № 29731/96), § 89, від 27 листопада 2008 року у справі *Салдуз (Salduz) проти Туреччини* (скарга № 3639102), від 8 лютого 1996 року по справі *Джон Мюррей (John Murray) проти Сполученого Королівства* (скарга № 18731/91), § 63, від 20 травня 2010 р справі *Ларін проти Росії* (скарга № 15034/02), § 34, від 23 листопада 1993 р справі *Поітрімол (Poitrimol) проти Франції* (скарга № 14032/88), § 34-35; від 11 грудня 2008 року у справі *Пановіц (Panovits) проти Кіпру* (скарга № 4268/04) та вже згадуване рішення Великої палати від 15 грудня 2005 року по справі *Кіпріану (Kyprianou) проти Кіпру* (скарга № 73797/01).

Завдання:

1. Накреслить схему, яка б відображала класифікацію міжнародно-правових актів з питань захисту прав людини та розкрийте у цієї системі норми, присвячені інституту адвокатури.

2. Накреслить схему, яка б відображала класифікацію міжнародно-правових актів з питань організації та діяльності адвокатури.

3. Проаналізуйте рішення Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 30.05.2018 р. у справі N 466/1367/16-а (Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/view/VS181282?an=1) у частині щодо правової природи адвокатури та особливого характеру адвокатської професії та міжнародні документи, які регулюють вказані питання.

4. Зробить наукову доповідь з теми: «Проблеми визначення поняття та класифікації міжнародних стандартів з прав людини».

5. Зробить наукову доповідь з теми: «Міжнародно-правові стандарти організації та діяльності інституту адвокатури».

6. Зробить наукову доповідь з теми: «Стандарти організації та діяльності інституту адвокатури у праві Європейського Союзу».

7. Зробить наукову доповідь з теми: «Загальна характеристика актів Ради Європи з питань організації та діяльності адвокатури, їх місце у системи міжнародно-правових актів, що регулюють діяльність адвокатури»

8. Зробить наукову доповідь з теми: «Роль та значення Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р. в діяльності інституту адвокатури».

9. Зробить наукову доповідь з теми: «Контрольний механізм Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) та його значення для захисту прав і свобод людини».

10. Зробить наукову доповідь з теми: «Основні положення Хартії основних прав Європейського Союзу 2000 р. щодо організації та діяльності інституту адвокатури».

Тема 2. Міжнародні принципи організації та діяльності адвокатури

План:

1. Поняття та загальна характеристика міжнародних принципів (стандартів) організації та діяльності інституту адвокатури.

2. Сутність основних принципів адвокатської діяльності, закріплених у міжнародних правових актах:

1) незалежності адвокатів та адвокатури;

2) належної кваліфікації та підготовки;

3) беспрерервної юридичної освіти;

4) самоврядності адвокатури;

5) дотримання адвокатської таємниці;

6) страхування адвокатської діяльності;

7) спеціалізації адвокатів.

3. Основні засади транскордонної діяльності адвокатів.

4. Міжнародні принципи (стандарти) організації та діяльності інституту адвокатури у рішеннях ЄСПЛ.

5. Рішення міжнародних судів з питань організації та діяльності адвокатури.

6. Міжнародний кримінальний суд (МКС): перспективи визнання юрисдикції в Україні.

7. Правила поведінки адвокатів у МКС.

8. Основні положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду щодо реалізації права на захист.

9. Європейський комітет з попередження тортур і Підкомітет ООН з попередження тортур щодо важливості правової допомоги.

Завдання:

1.Проаналізуйте Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році», від 20.12.2016 року, яким було внесено низку змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо затвердження граничних розмірів внеску на проходження стажування та плати за складання кваліфікаційного іспиту (URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1791-19#n390) з точки зору вирішення питань фінансового забезпечення органів адвокатського самоврядування органами державної влади.

2. Зробить порівняльну характеристику міжнародних принципів організації та діяльності адвокатури та принципів, закріплених у національному законодавстві.

3. Сформулюйте свої пропозиції щодо необхідності закріплення міжнародних принципів організації та діяльності адвокатури у національному законодавстві.

4. Зробить наукову доповідь з теми: «Принцип адвокатської таємниці у міжнародних правових системах та законодавстві України».

5. Зробить наукову доповідь з теми: «Страхування адвокатської діяльності у міжнародних правових системах: теорія та практика».

6. Зробить наукову доповідь з теми: «Принцип спеціалізації у адвокатській діяльності: міжнародний досвід та практична ситуація в Україні».

7. Зробить наукову доповідь з теми: «Основні засади транскордонної діяльності адвокатів».

8. Зробить наукову доповідь з теми: «Рішення міжнародних судів з питань організації та діяльності адвокатури».

9. Зробить наукову доповідь з теми: «Європейський комітет з попередження тортур і Підкомітет ООН з попередження тортур щодо важливості правової допомоги».

Тема 3. Гарантії адвокатської діяльності: міжнародні стандарти та національне законодавство

План:

1. Правовий статус адвоката: міжнародні вимоги та порядок набуття у різних юрисдикціях.

2. Професійні права та обов'язки адвоката: класифікація, порівняльний аналіз законодавства країн Європейського Союзу, інших зарубіжних країн та України.

3. Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо права на здійснення адвокатської діяльності (від 28 жовтня 1987 року по справі *Н. проти Бельгії,* скарга № 8950/80, § 47; від 24 травня 2005 року по справі *Бузеску (Buzescu) проти Румунії*, скарга № 61302/00, §§ 8182, від 5 липня 2005 року по справі *Турчанік (Turczanik) проти Польщі,* скарга № 38064/97, §§ 50-52; від 23 червня 1994 року по справі *Де Моор (De Moor) проти Франції,* скарга № 16997/90 та інші).

3. Функції гарантій адвокатської діяльності. Проблеми вдосконалення правового регулювання гарантій адвокатської діяльності у національному законодавстві.

4. Право адвоката на свободу висловлювань думок у ході судового розгляду у рішеннях ЄСПЛ (Постановление по делу *Никула (Nikula) против Финляндии*, § 49; Постановление по делу *Стеур (Steur) против Нидерландов*, § 37. 11 Постановление Большой Палаты по делу *Киприану (Kypriianou) против Кипра,* § 175 та інші).

5. Право адвоката на свободу висловлювань у ЗМІ у рішеннях ЄСПЛ (Постановление от 15 декабря 2011 года по делу *Мор (Mor) против Франции,* жалоба № 28198/09, § 59. 15 Постановление от 20 апреля 2004 года по делу Амихалакоайе (Amihalachioaie) против Молдовы, жалоба № 60115/00, § 37; Постановление по делу *Фоглиа (Foglia) против Швейцарии,* § 97 та інші).

5. Проблеми гармонізації гарантій адвокатської діяльності з міжнародними стандартами та шляхи їх вирішення.

6. Міжнародні стандарти, які встановлюють обов'язків урядів щодо забезпечення незалежності організації та діяльності інституту адвокатури.

7. Обов'язки урядів щодо забезпечення адвокату гарантій його діяльності, встановлені у міжнародних документах, їх сутність, класифікація та імплементація у національному законодавстві.

8. Рішення ЄСПЛ щодо дотримання незалежності адвокатури та гарантій адвокатської діяльності: загальна характеристика.

9. Рішення ЄСПЛ щодо дотримання прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності у кримінальному судочинстві.

10. Рішення ЄСПЛ щодо імунітету адвоката та законодавство України.

11. Найтиповіші порушення прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності за результатами діяльності проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні».

12. Аналіз порушень прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності відповідно до звітів НААУ України та інших джерел.

13. Напрями вирішення проблем забезпечення прав адвокатів та гарантій їх діяльності на сучасному етапі. Системи попередження й реагування на такі порушення у міжнародному та національному законодавстві.

Завдання:

1. Зробить наукову доповідь з теми: «Правовий статус адвоката: міжнародні вимоги та актуальні наукові підходи».
2. Зробить наукову доповідь з теми: «Професійні права адвоката та гарантії адвокатської діяльності: порівняльний аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України».
3. Проаналізуйте рішення ЄСПЛ з питань порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності *(Версіні-Кампінчі (Versini-Campinchi) та Краснянські (Crasnianski) проти Франції 16 червня 2016 року; Класс та інші проти Німеччини 6 вересня 1978 року; Мішо проти Франції 6 грудня 2012 року; М. проти Нідерландів (№ 2156/10)25 липня 2017 року* та інші. Див.: URL: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126895).
4. Адвокатська таємниця як міжнародний стандарт та принцип адвокатської діяльності, можливості її розкриття у країнах ЄС та в Україні.
5. Проведення незаконного обшуку щодо адвоката: аналіз рішень ЄСПЛ (*«Смирнов проти РФ», «Манчевскі проти Молдови», «Ромен і Шміт проти Люксембургу»,«Головань проти України», «Андре і інший проти Франції», Ходорковський проти РФ, Niemietz проти Німеччини 16 грудня 1992 року та інші).*
6. Аналіз рішень ЄСПЛ щодо обов'язку адвоката повідомляти про свої підозри про, можливо, здійснюваної їх клієнтами з метою відмивання грошей (Наприклад: Мішо проти Франції (Michaud v. France). - М проти Нідерландів (№ 2156/10) ті інші).
7. Аналіз рішень ЄСПЛ щодо обмеження розголошення секретної інформації захиснику і право на справедливий судовий розгляд (M. v. The Netherlands (no. 2156/10).
8. Аналіз порушень прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності в зарубіжних країнах та в Україні: порівняльна характеристика.
9. Допит адвоката як свідка (міжнародні та національні стандарти).
10. Вирішить кейси.

Кейс 1. Проаналізуйте зауваження адвоката на протокол обшуку та дії слідчого.

Зауваження адвоката на протокол обшуку

Слідчий безпідставно не задовольнив клопотання про фіксацію обшуку технічними засобами і не забезпечив аудіо-, відеофіксацію, безпідставно відмовив у залученні додаткових понятих, які були мною запрошені і перебували біля входу до приміщення (ПІБ, № телефонів).

Моя заява про готовність відкрити архів адвокатського об'єднання, як і всі інші кімнати, була проігнорована слідчим, двері були вирізані при допомозі дискової пилки, чим заподіяно майнову шкоду об'єднанню.

Після добровільної видачі слідчому всіх документів, зазначених в Ухвалі про проведення обшуку, слідчий продовжив обшук з метою вилучення інших документів (речей), що в ній зазначені не були.

Від початку і до завершення обшуку працівники адвокатського об'єднання (ПІБ всіх затриманих) були незаконно затримані і заблоковані в приймальні.
В ході обшуку вилучено речі та документи, не зазначені в Ухвалі про проведення обшуку та такі, що не мають відношення до вказаного в ній кримінального провадження, а саме: статут адвокатського об'єднання, штатний розпис, грошові кошти в сумі 20 000 грн, бухгалтерська документація…

Особи, що проводили обшук, пересувалися по приміщеннях без дотримання жодної послідовності слідчої дії, тоді як поняті перебували в приймальні, тому частина майна і документів була вилучена без їх присутності. Незважаючи на це, поняті підписали протокол. У такий спосіб, особи, що проводили обшук, мали можливість принести певні речі й документи, а тоді інсценувати їх знаходження.

Під час обшуку було вилучено не зазначений в Ухвалі носій інформації – флеш-карту, на якій містяться документи, що складають адвокатську таємницю і не стосуються вказаного в Ухвалі кримінального провадження, про що слідчому було заявлено в присутності понятих.

На заяви про незаконність проведення обшуку після добровільної видачі мною всіх зазначених в ухвалі суду документів, а також на заяви про допущені в ході обшуку порушеннях кримінально-процесуального законодавства, слідчий не реагував і пояснень не давав.

Представник Ради адвокатів регіону під час обшуку не був присутнім. На мое прохання запросити на обшук мого колегу – адвоката слідчий не погодився.

Тема 4. Деонтологічні стандарти діяльності адвокатури

План:

1. Деонтологічні стандарти організації та діяльності адвокатури: значення сутність, правове забезпечення.

2. Аналіз норм Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського співтовариства 1988 року, Кодексу поведінки європейських адвокатів ССВЕ 1988 р., Хартії основоположних принципів діяльності європейських адвокатів та інших актів, що визначають етичні стандарти діяльності адвокатури.
3. Порівняльна характеристика міжнародних етичних стандартів діяльності адвокатури та Правил адвокатської етики України.
4. Характеристика міжнародних принципів:
   - несумісності окремих видів діяльності з професійним статусом адвоката;
   - дотримання адвокатської таємниці (конфіденційність);
   - регулювання розміру гонорарів. «Гонорар успіху» адвоката;
   - особистої реклами адвоката.
5. Етика взаємовідносин адвоката і суду, адвоката та інших учасників процесу, адвокатів та правоохоронних органів, адвоката з іншими адвокатами та органами адвокатського самоврядування (порівняльна характеристика законодавства України та зарубіжних країн).
6. Проблеми етики професійних взаємовідносин адвокатів і клієнтів у зарубіжних країнах та в Україні.
7. Проблеми професійної етики та дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні та зарубіжом.
8. Міжнародні стандарти, що визначають роль та значення адвоката у судовому процесі.
9. Неповага до суду з боку адвоката та відповідальність за неї адвоката (міжнародні стандарти та законодавство України).
10. Деонтологічні стандарти діяльності адвокатів у міжнародних судових установах.
11. Зобов’язання держави щодо захисту адвокатів від несправедливого або довільного дисциплінарного переслідування і стягнення у рішеннях ЄСПЛ.
12. Напрями подальшого вдосконалення деонтологічних основ адвокатської діяльності в Україні.
13. Роль органів адвокатського самоврядування у дотриманні професійних правил етики у рішеннях ЄСПЛ (від 24 травня 2005 року по справі *Бузеску (Buzescu) проти*

Румунії, § 78, від 24 лютого 1994 року по справі *Косадо Кока (Casado Coca) проти Іспанії (*скарга 15450/89), § 55).

Завдання:

1. Здійсніть порівняльну характеристику деонтологічних засад адвокатської діяльності адвокатури у зарубіжних країнах та в Україні у формі ессе.
2. Проаналізуйте рішення ЄСПЛ щодо ролі адвокатів у відправленні правосуддя (Постановление от 28 октября 2003 года по делу *Стеур (Steur) против Нидерландов,* жалоба № 39657/98, § 38; Решение от 24 января 2008 года по делу *Coutant против Франции*, жалоба № 17155/03; Постановление по делу *Морис (Morice) против Франции* та інші).
3. Проаналізуйте рішення Верховного Суду від 12.06.2018 р. **у справі № 462/9002/14-ц** щодо «гонорару успіху» адвоката. (Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/view/VS181273) та міжнародні стандарти.
4. Проаналізуйте рішення ЄСПЛ від 26.07.2018 року у справі «*Бартая проти Грузії».* (Режим доступу: https://www.echr.com.ua/translation/sprava-bartaya-proti-gruzi%D1%97-pres-reliz/).
5. Зробить наукову доповідь з теми: «Рекламування адвокатської діяльності у зарубіжних країнах» та національна практика».
6. Зробить наукову доповідь з теми: «Етика взаємовідносин адвоката і суду, адвоката та інших учасників процесу, адвокатів та правоохоронних органів, адвоката з іншими адвокатами та органами адвокатського самоврядування (порівняльна характеристика законодавства України та зарубіжних країн)».
7. Зробить наукову доповідь з теми: «Проблеми етики професійних взаємовідносин адвокатів і клієнтів (порівняльна характеристика законодавства України та зарубіжних країн)».
8. Зробить наукову доповідь з теми: «Проблеми регулювання розміру гонорарів адвокатів у країнах Європейського Союзу та в Україні».
9. Зробить наукову доповідь з теми: «Неповага до суду з боку адвоката (міжнародні стандарти та законодавство України)».

10. Зробить наукову доповідь з теми: «Напрями подальшого вдосконалення деонтологічних основ адвокатської діяльності в Україні».
11. Зробить наукову доповідь з теми: «Гонорар успіху адвоката: світовий досвід і перспективи законодавчого врегулювання в Україні».
12. Проаналізуйте кейси.

1. ***Проаналізуйте законність рішення Апеляційного суду щодо поведінки адвоката в суді. В чому полягає неповага до суду?***

ОСОБА_2, будучи захисником обвинуваченого ОСОБА_3 за ст. 119 ч. 1 КК України у кримінальному провадженні № 316/917/16к, знаходячись у залі судового засідання № 1 Енергодарського міського суду під час судового засідання за вищезазначеним кримінальним провадженням, порушила порядок судового засідання, не реагувала на зауваження головуючого, чим проявила неповагу до суду.

Апеляц суд скасував постанову –

суд дійшов до суперечних висновків, вважаючи за встановлені обставини, які не викладені в протоколі про адміністративне правопорушення, а саме зазначивши, що ОСОБА_1 порушила порядок судового засідання, не реагувала на зауваження головуючого, чим проявила неповагу до суду.

При цьому суд не конкретизував у чому саме виразилося порушення порядку судового засідання з боку ОСОБА_1 та не зазначив як співвідноситься такий прояв неповаги до суду, як нереагування на зауваження головуючого, з диспозицією ст. 185-3 КУпАП, згідно якої неповага до суду може полягати, зокрема в непідкоренні осіб розпорядженню головуючого.

Розглядаючи питання про відповідальність за неповагу до суду, суд повинен чітко визначити чотири елементи протиправного діяння: об'єкт зазіхання, об'єктивну і суб'єктивну його сторони, суб'єкт правопорушення.

У ч. 1 ст. 185-3 КУпАП чітко виражені два критерії - це суб'єкт правопорушення й об'єктивна сторона цього правопорушення. Суб'єктом правопорушення за даною нормою закону можуть бути лише свідок, потерпілий, позивач, відповідач, інші громадяни. Перелік цих осіб законом встановлений як вичерпний і розширювальному тлумаченню не підлягає.

Суд першої інстанції не привів належного аргументування того, чому він визнав захисника суб'єктом даного правопорушення.

За таких обставин, постанова суду першої інстанції підлягає скасуванню як незаконна і необґрунтована, а справа про адміністративне правопорушення стосовно ОСОБА_1 підлягає закриттю на підставі п. 1 ч. 1 ст. 247 КУпАП, за відсутністю в її діях складу адміністративного правопорушення.

На підставі викладеного, керуючись ст. 294 КУпАП суддя

П О С Т А Н О В И В:

Поновити ОСОБА_1 строк на апеляційне оскарження постанови судді Енергодарського міського суду Запорізької області від 26 серпня 2016 року.

Апеляційну скаргу задовольнити, постанову судді Енергодарського районного суду Запорізької області від 26 серпня 2016 року стосовно ОСОБА_1 скасувати.

Тема 5. Міжнародні стандарти юридичної відповідальності адвокатів

План:

1. Сутність та види юридичної відповідальності адвокатів.
2. Міжнародно-правові стандарти юридичної відповідальності адвокатів.
3. Основні принципи, що стосуються ролі юристів, прийняті Восьмим Конгресом ООН по запобіганню злочинам і поводженню з правопорушниками у 1990 р. щодо дисциплінарної відповідальності юристів.
4. Сутність поняття «дисциплінарні санкції» у Рекомендації Rec 2000 (21) Про свободу професійної діяльності адвокатів.
5. Зобов’язання держави щодо захисту адвокатів від несправедливого або довільного дисциплінарного переслідування і стягнення у рішеннях ЄСПЛ.
6. Принцип пропорційності санкцій: міжнародні стандарти та національне законодавство.
7. Міжнародні стандарти відповідальності адвоката за шкоду, вчинену клієнту.
8. Міжнародні засади страхування адвокатської діяльності та законодавство України.

9. Відповідальність адвоката за зловживання процесуальними правами (міжнародні стандарти та законодавство України).

10. Порівняльна характеристика стандартів юридичної відповідальності адвокатів у країнах ЄС, інших зарубіжних країнах та в Україні.

11. Шляхи гармонізації національного законодавства, що регулює питання відповідальності адвокатів, із міжнародними стандартами.

Завдання:

1. Здійснить порівняльну характеристику сутності та видів юридичної відповідальності адвокатів у країнах Європейського Союзу та в Україні (у формі ессе).
2. Проаналізуйте рішення ЄСПЛ, які визначають зобов'язання держав щодо захисту адвокатів від несправедливого або довільного дисциплінарного переслідування і стягнення.
3. Зробить наукову доповідь з теми: «Міжнародні стандарти відповідальності адвоката за шкоду, вчинену клієнту та законодавство України».
4. Зробить наукову доповідь з теми: «Порівняльна характеристика стандартів юридичної відповідальності адвокатів у країнах ЄС, інших зарубіжних країнах та в Україні».
5. Зробить наукову доповідь з теми: «Шляхи гармонізації національного законодавства, що регулює питання відповідальності адвокатів, із міжнародними стандартами».
6. Проаналізуйте кейси.

   1.***Напишить проект рішення суду апеляційної інстанції.***

Справа 22-1418/2010р. Головуючий у суді І інс. - Д.

Категорія: №19 Доповідач О.

РІШЕННЯ

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

18 жовтня 2010 року м. Рівне

Колегія суддів судової палати з цивільних справ апеляційного суду Рівненської області в складі:

головуючого - судді О.

суддів : Г., К,

при секретарі - С.

розглянула у відкритому судовому засіданні в м. Рівному цивільну справу за апеляційною скаргою ОСОБА_2 на рішення Кузнецовського міського суду від 23 вересня 2009 року в справі за позовом ОСОБА_2 до ОСОБА_3, ОСОБА_4 про стягнення плати за договором доручення.

Заслухавши доповідача, пояснення осіб, що зявилися в судове засідання, дослідивши матеріали справи і доводи апеляційної скарги, колегія суддів, -

в с т а н о в и л а:

Рішенням Кузнецовського міського суду від 23 вересня 2009 року позов задоволено частково: стягнуто із ОСОБА_3 та ОСОБА_4 на користь позивача по 34614 гривень 60 копійок з кожного в рахунок оплати послуг за договором і по 171 гривні 88 копійок з кожного понесених судових витрат. Вимоги зустрічного позову задоволено частково: зобовязано ОСОБА_2 повернути ОСОБА_3 оригінал довіреності, наданої на його імя та імя адвоката ОСОБА_5, посвідченої 25 грудня 2007 року державним нотаріусом Славутицької міської державної нотаріальної контори Київської області, реєстровий № 4369, та повернути ОСОБА_4 оригінал довіреності, наданої на його імя та імя адвоката ОСОБА_5, посвідченої 25 грудня

2007 року державним нотаріусом Славутицької міської державної нотаріальної контори Київської області, реєстровий № 4367.

Рішенням апеляційного суду Рівненської області від 11 лютого 2010 року рішення суду першої інстанції в частині стягнення з ОСОБА_3 та ОСОБА_4 на користь позивача по 34614 гривень 60 копійок з кожного в рахунок оплати послуг за договором скасовано. Задоволено позовну вимогу ОСОБА_2 про стягнення оплати за договором доручення із ОСОБА_4 та ОСОБА_3. Стягнуто з ОСОБА_3 та ОСОБА_4 на користь позивача по 174248 грн. 55 коп. з кожного в рахунок оплати послуг за договором і по 910 грн. з кожного понесених судових витрат. В решті рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Ухвалою Верховного Суду України від 23 квітня 2010 року касаційну скаргу ОСОБА_3 та ОСОБА_4 відхилено, рішення Кузнецовського міського суду від 23 вересня 2009 року та рішення апеляційного суду від 11 лютого 2010 року залишено без змін (а.с.227).

Ухвалою Верховного Суду України від 04 серпня 2010 року касаційну скаргу ОСОБА_2 задоволено частково: рішення апеляційного суду Рівненської області від 11 лютого 2010 року ***в частині вирішення позовної вимоги ОСОБА_2 до ОСОБА_3 та ОСОБА_4 про стягнення суми за договором,*** *а також ухвалу Верховного Суду України від 23 квітня 2010 року щодо залишення* ***цієї частини****рішення апеляційного суду без змін* ***скасовано*** *і передано справу* ***в цій частині*** *на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.*

Заслухавши доповідача, пояснення осіб, які беруть участь у справі, і зявились в судове засідання, перевіривши матеріали справи та доводи апеляційної скарги ОСОБА_2 в цій частині, колегія суддів дійшла висновку про її задоволення, виходячи з наступного.

Задовольняючи позовні вимоги ОСОБА_2 в цій частині, суд 1-ї інстанції виходив з того, що розмір компенсації, з якої відповідно до п. 3.3. договору № 12/08 від

25.12.2007 р. позивачу належить обчислювати гонорар, складається із сум відшкодування шкоди, отриманої лише відповідачами за договором від 27.05.2008 р. , тобто, з 39000 євро.

Однак, з таким висновком не погоджується апеляційний суд.

Статтею 1000 (ч. 1) ЦК України передбачено, що за договором доручення одна сторона (повірений) зобов»язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов»язки довірителя.

Відповідно до ч. 1ст. 1002 ЦК України повірений має право на плату за виконання свого обов»язку за договором доручення, якщо інше не встановлено договором або законом.

Згідно з п.3.3 укладеного позивачем з відповідачами договору доручення № 12/08 від 25.12.2007 р., відповідачі взяли на себе зобовязання у дводенний строк після виконання ним своїх зобовязань за договором, виплатити йому гонорар у розмірі 15% від отриманої ***ними або їх рідними*** *суми на відшкодування шкоди.*

Згідно з вимогами ст. 526 ЦК України зобовязання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору.

Як вбачається з матеріалів справи та стверджується поясненнями ОСОБА_3 та ОСОБА_4 та їх представника ОСОБА_6, у 2008 р. на відкриті в банку рахунки на імя відповідачів та на дітей загиблої ОСОБА_7 - ОСОБА_8 та ОСОБА_9, відповідальною за завдання їм шкоди особою, у відповідності до умов договору про відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого та надання цільової матеріальної допомоги від ***27.05.2008*** *р., поетапно було зараховано на відшкодування шкоди кошти на загальну суму* ***280 255*** *євро.*

Оскільки у добровільному порядку відповідачі відмовляються виконати умови договору доручення та сплатити позивачу кошти за надані юридичні послуги за

вказаним договором за виконання свого обов»язку в розмірі 15 % від вартості компенсації, отриманої довірителями або його рідними, ОСОБА_2 у своїй позовній заяві від 30.10.2008 р. просив суд стягнути вказану суму, виходячи з встановленого на день її подання національним банком України курсу євро до гривні, а саме по 174248 грн. 50 коп. з кожного (15 % від 280255 євро = 42038 євро).

В судовому засіданні апеляційного суду ОСОБА_2 просив суд стягнути на його користь з відповідачів вказані кошти, виходячи з встановленого національним банком України курсу євро по відношенню до гривні на день ухвалення рішення судом.

Згідно зі ст. 533 ЦК України грошове зобовязання має бути виконане у гривнях. Якщо у зобовязанні визначено грошовий еквівалент в іноземній валюті, сума, що підлягає сплаті у гривнях, визначається за офіційним курсом відповідної валюти ***на день платежу,*** *якщо інший порядок її визначення не встановлений договором або законом чи іншим нормативно-правовим актом.*

Станом на 18 жовтня 2010 року курс євро до української гривні за офіційним курсом національного банку України становить ***11 грн. 14 коп*** *. за 1 євро.*

У звязку з наведеним сума, що підлягає стягненню з відповідачів на користь ОСОБА_2 за договором доручення в розмірі 15% становить: 280255 х 15% х 11 грн. 14 коп. = ***468306 грн. 11 коп.***

На підставі ст.ст. 1000, 1002, 1004, 1008-1009 ЦК України, ст.ст. 214, 526, ст. 307, 309, 313,314,316, 317 ЦПК України, колегія суддів , -

в и р і ш и л а:.....

Тема 6. Міжнародні засади надання безоплатної правничої допомоги

План:

1. Основні засади надання безоплатної правової допомоги у Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» 2005р., Резолюції (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи «Про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації 1978 р., «Про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах» та інших документах.
2. Системи безоплатної правничої (юридичної) допомоги у країнах Європейського Союзу та в Україні: порівняльна характеристика.
3. Характеристика рішень Європейського Суду з прав людини з питань реалізації права особи на безоплатну правову допомогу по кримінальним справам.
4. Характеристика рішень Європейського Суду з прав людини з питань реалізації права особи на безоплатну правову допомогу по цивільним справам.
5. Міжнародні засади оплати праці адвоката за надання субсидійованої юридичної допомоги.
6. Проблеми оцінки якості надання безоплатної правової допомоги.
7. Міжнародні стандарти адміністрування системою безоплатної правничої допомоги в Україні та зарубіжних країнах.
8. Напрями гармонізації національного законодавства, що регулює надання безоплатної правничої допомоги адвокатом, із міжнародними стандартами.

Завдання:

1. Визначить основні принципи надання безоплатної правової допомоги у рішеннях ЄСПЛ (у формі ессе).
2. Проаналізуйте низку змін, внесених Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання» від 3 липня 2018 року № 2475-VIII до Закону України "Про безоплатну правову допомогу" (URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/2475-19#n397) з точки зору відповідності міжнародним стандартам.
3. Зробить наукову доповідь з теми: «Гарантії якості надання безоплатної правової допомоги відповідно до міжнародних стандартів та практики ЄСПЛ».

4. Зробить наукову доповідь з теми: «Системи безоплатної правничої (юридичної) допомоги у країнах Європейського Союзу та в Україні: порівняльна характеристика».
5. Проаналізуйте зарубіжну наукову доктрину щодо адміністрування системою безоплатної правової допомоги.
6. Зробить наукову доповідь з теми: «Аналіз рішень Європейського Суду з прав людини з питань реалізації права особи на безоплатну правову допомогу по цивільним справам».
7. Зробить наукову доповідь з теми: «Аналіз рішень Європейського Суду з прав людини з питань реалізації права особи на безоплатну правову допомогу по кримінальним справам».
8. Зробить наукову доповідь з теми: «Напрями гармонізації національного законодавства, що регулює надання безоплатної правничої допомоги адвокатом, із міжнародними стандартами».

Тема 7. Міжнародні стандарти організації і діяльності адвокатури в різних правових юрисдикціях.

План:

1. Особливості правового регулювання організації та діяльності адвокатури в сучасних правових системах.
2. Особливості організації і діяльності адвокатури у країнах англосаксонської системи права.
3. Особливості організації і діяльності адвокатури у країнах франко-германської системи права.
4. Основні засади організації і діяльності адвокатури в різних правових системах:
   - допуск до адвокатської практиці та постійне підтвердження кваліфікації;
   - організаційні форми адвокатської діяльності;
   - форми адвокатського самоврядування;
   - незалежність адвокатури та взаємовідносини з органами державної влади;
   - правове становище та місце у судовій системі країни;

- системи безоплатної правової допомоги;
- гарантії адвокатської діяльності;
- права та обов'язки адвокатів;
- етика адвоката;
- відповідальність адвоката;
- гонорар адвоката;
- спеціалізація адвокатської діяльності;
- страхування адвокатської діяльності;
- рекламування адвокатської діяльності.
- Імунітет адвоката.

Завдання:

1. Зробить ессе на тему: «Особливості правового регулювання організації та діяльності адвокатури в сучасних правових системах».

2. Зробить наукову доповідь з теми: «Особливості організації і діяльності адвокатури у країнах англосаксонської системи права».

3. Зробить наукову доповідь з теми: «Особливості організації і діяльності адвокатури у країнах франко-германської системи права».

4. Охарактеризуйте основні засади організації і діяльності адвокатури в різних правових системах.

5. Зробить наукову доповідь з теми: «Аналіз рішень національних судів країн Європейського Союзу з питань організації та діяльності інституту адвокатури».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

1. Нормативно-правові акти.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282.

3. Закон України Про безоплатну правову допомогу // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 51, ст.577 .

4. Правила адвокатської етики, затв. Установчим З'їздом адвокатів України 17.11.12 року.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/

5. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12. 1966 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

9. Декларація про основні принципи правосуддя для жертв злочину й перевищення влади від 29.11.1985 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_114

10.Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.07. 1945 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010

11.Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН із попередження злочинів у серпні 1990 р. у Нью-Йорку / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_835

12. Основні принципи, що стосуються ролі юристів, прийняті Восьмим Конгресом ООН по запобіганню злочинам і поводженню з правопорушниками. Гавана, 27.08 –

07.09.1990 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_313

13.Загальні принципи для спільноти юристів, прийняті Міжнародною асоціацією юристів (IBA) 20.09.2006 р. у Чикаго / [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=FF459E31-D2E8-4EA8.

14. Принципи та керівні положення Організації Об'єднаних Націй щодо забезпечення доступу до юридичної допомоги в системі кримінального правосуддя, схвалені Генеральною Асамблеєю ООН у 2012 р. (United Nations Principles and Guidelines on Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems) [Electronic resource]. – Access mode: http://old.minjust.gov.ua/file/24526.pdf

15. Римський статут міжнародного кримінального суду [Електронний ресурс] : от 17.07.1998 г. // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_588?test=SE7MfTNFZoCheyBMZitusiN3HI4aUs80msh8Ie6

16. Кодекс професійної поведінки адвокатів у Міжнародному кримінальному суді. – Режим доступу: https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/BD397ECF-8CA8-44EF-92C6-AB4BEBD55BE2/140125/ICCASP432Res1_Russian.pdf

17. Звід принципів для захисту всіх осіб, що піддаються затриманню чи ув'язненню в якій би то не було формі, схвалений Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 43/173 9.12.1988 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_206

18. Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими ООН, прийняті на першому конгресі ООН з попередження злочинності та поводженню з правопорушниками 22 серпня – 3 вересня 1955 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_212

19. Принципи захисту психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги, затверджені резолюцією 46/119 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1991 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_905

20. Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»), затверджені резолюцією 40/33 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_211

21. Принципи ефективного попередження і розслідування незаконних, свавільних і сумарних страт, викладених Економічною і Соціальною Радою в додатку до її резолюції 1989/65 від 24.05 1989 року і схвалених Генеральною Асамблеєю в резолюції 44/162 від 15.12 1989 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_213

22. Міжнародні принципи незалежності та підзвітності суддів, адвокатів і прокурорів / [Електронний ресурс] // Refworld. – Режим доступу: http://www.refworld.org.ru/category,REFERENCE,ICJURISTS,,,52e64cf74,0.html

23. Основні принципи та керівні положення, що стосуються права на правовий захист і відшкодування збитку для жертв грубих порушень міжнародних норм в галузі прав людини та серйозних порушень міжнародного гуманітарного права ООН від 25 липня 2005 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/ main.cgi?nreg=995_e53

24. Бангкокська декларація «Взаємодія і відповідні заходи: стратегічні союзи в галузі попередження злочинності та кримінального правосуддя», прийнята на 11 конгресі ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя (Бангкок, Таїланд, 18-25.05 2005 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.un.org/russian/events/11thcongress/ bangkok_decl.pdf

25. Сальвадорська декларація «Про комплексні стратегії для відповіді на глобальні виклики: системи попередження злочинності та кримінального правосуддя і їх розвиток у світі», прийнята резолюцією 65/230 Генеральної Асамблеї ООН від 21.12. 2010 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/526/36/PDF/N1052636.pdf?OpenElement

26. Йоганнесбурзька декларація зі сталого розвитку, прийнята на 17-му пленарному засіданні ООН 04.09. 2002 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/decl_wssd.pdf

27. Декларації XIII Конгресу ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя 12–19.04.2015 р., м. Доха, Катар / [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/443/30/PDF/N1544330.pdf?OpenElement

28. Стандарти незалежності юридичної професії, прийняті Міжнародною асоціацією юристів у вересні 1990 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://kodex-9.pravo.eh.org.ua/24.htm

29. Американська конвенція про права людини 1969 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://constituanta.blogspot.com/2011/02/1969.html

30. Арабська хартія прав людини 2004 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Арабська_хартія_прав_людини;

31. Конвенція Співдружності Незалежних Держав про права і основні свободи людини від 26.05.1995 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/997_070;

32 .Африканська хартія прав людини і народів 1986 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Африканська_хартія_прав_людини_і_народів

33. Статут Ради Європи / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua/cgibin/laws/main.cgi?nreg=994_001

34. Хартія основних прав Європейського Союзу від 07.12. 2000 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524

35. Європейська соціальна хартія від 03.05.1996 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_062

36. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01.10.1988 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343;

37. Хартія основоположних принципів діяльності європейських адвокатів [Електронний ресурс] : прийнято на пленар. сес. ССВЕ 24.11. 2006 р. // Спілка адвокатів України. – Режим доступу: http://www.cay.org.ua/ua/104/index.html

38. Кодекс поведінки європейських адвокатів ССВЕ, прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських асоціацій та правових товариств Європи (РААПТЄ) 28 жовтня 1988. - [Електронний ресурс] : – Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshi-dokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_advokativ(orig).pdf

39. Рекомендація (93) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбідніших верств населення (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 484 засіданні заступників міністрів 8 січня 1993 року) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B;

40. Резолюція (76) 5 Комітету міністрів Ради Європи «Про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах», ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи на 254 засіданні заступників міністрів 18 лютого 1976 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B;

41. Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 284 засіданні заступників міністрів 2 березня 1978 року) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B;

42. Рекомендація R (81) 7 Комітету міністрів державам-членам стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя» від 14.05.1981 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B;

43. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи від 25.10. 2000 р № R (2000) 21 «Про свободу професійної діяльності адвокатів» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B;

44. Рекомендація (2005) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам, що містить форму заяви на отримання правової допомоги за кордоном для використання відповідно до Європейської угоди про передачу заяв про надання правової допомоги (CETS № 092) та Додаткового протоколу до неї (CETS № 179), ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 284 засіданні заступників міністрів 15 червня 2005 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B;

45. Протокол о Статуте Суда Европейского Союза [Електронний ресурс] : (Брюссель, 17 апр. 1957 г.) // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_618;

46. Кодекс професійної поведінки адвокатів у Міжнародному кримінальному суді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/BD397ECF-8CA8-44EF-92C6-AB4BEBD55BE2/140125/ICCASP432Res1_Russian.pdf;

47. Висновок Консультативної ради європейських суддів № 16 (2013) Про відносини між суддями та адвокатами від 15.11.2013 р., прийнятий на 14-му пленарному засіданні КРЄС (м. Страсбург, 13 – 15.11.2013 р.) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/58F4A4DD76AACFD0C2257D8700 4971A6.

48. Проект Ради Європи в Україні «Посилення спроможностей адвокатів та правозахисників щодо реалізації на національному рівні положень Європейської конвенції з прав людини та Європейської соціальної хартії (переглянутої)». – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.coe.int/en/web/kyiv/39

49. Про виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лют. 2006 р. № 3477-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15.

50. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення [Електронний ресурс] : рекомендації FATF, затв. пленар. засід. 16 лют. 2012 р. // Державна служба фінансового моніторингу України: офіц. веб-сайт. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf (дата звернення: 30.10.2015). – Заголовок з екрана.

Підручники, навчальні посібники, монографії, статті.

51.Адвокатская деятельность. Учебно-практическое пособие / Под общ. ред. В.Н. Буробина. - М.: ЭКМОС, 2003.

52. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. –Київ: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

53.Андрощук А. Професія юриста у країнах Європейського Союзу // Юридичний журнал -2011.- № 2.

54. Андрушко Н. Адвокатура Франції на сучасному етапі свого розвитку / Н. Андрушко [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: //http://naub.oa.edu.ua/2012/advokatura-frantsiji-nasuchasnomu-etapi-svoho-rozvytku/. – Заголовок з екрана.

55. Аракелян М. Р. Курс лекций по праву Европейского Союза: учеб. пособие / М. Р. Аракелян, Н. Д. Василенко. – Одесса: Юрид. лит., 2008. – 224 с.

56.Афанасьев Д. В. Участие адвоката при разбирательстве в Европейском суде по правам человека и возмещение представительских расходов / Д. В. Афанасьев [Електрон. ресурс] // Адвокат, 2010. – Режим доступа: http://www.juristlib.ru/

book_4888.html.

57. Баженова Б. М. Спеціалізовані адвокати в Німеччині / Б. М. Баженова // Вісн. Акад. адвокатури України. – Вип. 1. – 2003. – С. 76-82 с.

Біцай А.В. Участь адвоката у медіації / Монографія (за заг. ред. О.Г.Яновської).- Київ – 2017. – 238 С.

58. Васьковский Е. В. Организация адвокатуры: Т.1. /Е. В. Васьковский. Очерк всеобщей истории адвокатуры. –Санкт-Петербург, 1983. – 476 с.

59. Варфоломеєва Т. В. Історія адвокатури: посіб. / Т. В. Варфоломеєва, С. В. Гончаренко. – К.: Прецедент, 2008. – 214 с..

60. Варфоломеєва Т.В. Защита в уголовном судопроизводстве/ Т.В. Варфоломеєва. – К.: Ин-т адвокатуры при Киевском ун-те им. Тараса Шевченко, 1998. – 204 с.

61.Варфоломеєва Т. В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні / Т. В. Варфоломеєва // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 1. – С. 7–20.

62. Вільчик Т.Б. Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі // Право України. - 2014. - № 11.

63. Вільчик Т.Б. Адвокатура у системі судочинства / Т.Б. Вільчик //Судова влада : монографія / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, І. В. Назаров та ін.– Харків: Право, 2015. – С. 707–744.

64. Вільчик Т.Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: дис. докт. юрид наук. за спеціальністю: 12.00.10. – Харків. -2016.- 490с.

65. Вільчик Т.Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія / Т.Б. Вільчик. – Харків: Право, 2015. – 400 с.

66. Вільчик Т.Б. Організація роботи адвокатури в Україні : навч. посібник / Т. Б. Вільчик; за ред. Н. В. Сібільової; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., – 2006. – 340 с.

67. Вільчик Т.Б. Напрями адаптації законодавства, що регулює надання безоплатної правничої допомоги в Україні, до європейських стандартів // Право України. – № 12. – 2016. – С. 29-36.

68. Іванцова А. В. Організаційні форми діяльності адвокатури: моногр. / А. В. Іванцова. – Х.: ФІНН, 2011. – 247 с.

69. Комаров В. В. Цивільний процес у глобальному контексті / В. В. Комаров // Право України. – 2011. – № 10. –С. 22-43.

70. Комаров В.В. Курс цивільного процесу: Підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.; за ред. В. В. Комарова. — Х. : Право, 2011. — 1352 с.

71. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224 с.

72. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар: у 2 т. / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Понки, А.В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – Т. 2. – 664 с.

73. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. - Х. : Пр; 2013.-824 с.

74. Кримінально-процесуальні гарантії діяльності адвоката: моногр. / Л. Д. Удалова, С. Л. Савицька. – Київ: КНТ,2014. – 170 с.

75. Лотоцький М.В. Адвокатура як суб'єкт запобігання злочинам: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / М.В. Лотоцький. – Запоріжжя, 2012. – 20 с.

76. Михайлів С. В. Адвокат-представник потерпілого у кримінальному процесі: автореф. дис. … канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза / С. В. Михайлів; Нац. акад. внутр. справ. – Київ, 2011. – 18 с.

77.Святоцький О.Д. Адвокатура: історія і сучасність / О.Д. Святоцький, В.В. Медведчук. –К.: Ін Юре, 1997. – 320 с.

78.Фіолевський Д. П.Адвокатура: підручник. / Д.П. Фіолевський. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Алерта, 2014. – 624 с.

79.Синеокий О.В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: новый курс адвокатского права и адвокатской криминалистики: учеб. пособие: изд. 2-е, испр. и доп. / О.В. Синеокий. – Х.: Право, 2012. – 516 с.

80. Погорецький М. А. Адвокатура України : підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська. - Київ : Юрінком Інтер, 2014. – 368 с.

81. Прилуцький С.В. Судова влада в умовах формування громадянського суспільства та правової держави в Україні» - дисс. докт. юрид наук. – Київ – 2013.- 439 с.

82. Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л. Европейская конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия: право и практика. – М.: Изд-во МНИМП, 1998. – 600 с.

83. Де Сальвиа М. Прецеденты Европейского Суда по правам человека. Руководящие принципы судебной практики, относящейся к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. Судебная практика с 1960 по 2002 г. / М. де Сальвиа. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. – 1072 с.

84. Яновська О. Г. Адвокатура та судова риторика: навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни /О. Г. Яновська. – Київ: КНЕУ, 2008 – 156 с.

85. Яновська О. Г. Змагальні засади процесу доказування в кримінальному провадженні / О. Г. Яновська // Юрид. Україна. – 2013. – № 8. – С. 77-82.

86. Сакара Н. Право на справедливий судовий розгляд та національна практика цивільного судочинства / Н. Сакара // Право України. – 2011. - № 10. – 63-31. 32.

87.Організація судових та правоохоронних органів [Текст] : підручник / за ред.: І. Є. Марочкіна; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". - Х. : Право, 2014. (Розділ «Адвокатура»).

88. Захист прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності: заключення та рекомендації від 9 червня 2016 року. – Електронний ресурс. – Режим доступу:

http://www.justicereformukraine.eu/wp-content/uploads/2016/06/ProtectingAdvocates-Memo_FINAL_ukr.pdf

89. Гловацький І.Ю. Адвокатура зарубіжних країн (Англія, Німеччина, Франція): навч. практич. посібник. / І.Ю. Гловацький. – К.: Атіка, 2007. – 588 с.

90.Дейвис К. Право Европейского Союза / К. Дейвис – К.: Знання, 2005. – 406 с.

Історія адвокатури України // За ред. Т.В. Варфоломеєвої, О.Д. Святоцького. - К.: Либідь, 1992.

91. Кримінальний процес: основні аспекти адвокатської діяльності: посібник викладача /авт. кол.: Я.Зейкан, О.Яновська. – К.: ТОВ „7КО”. – 2010. – 235с.

92. Лозовий В.О., Петришин О.В. Професійна етика юриста. / В.О. Лозовий, О.В. Петришин - Х.: Право, 2004. 176 с.

93.Сафулько С. До питання реалізації світових стандартів адвокатури в українській практиці / С. Сафулько // Право України – 2011.- № 10.- С. 242 - 246

94.Святоцький О.Д. Адвокатура в Україні. / О.Д.Святоцький, Михеєнко М.М. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 1997. - 224 с.

95.Смоленский М.Б. Адвокатская деятельность и адвокатура Российской федерации. Издание 3-е исправленное и дополненное / М.Б. Смоленский – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2004. – 256 с.

96.Суд Европейских сообществ. Избранные решения. - М.: НОРМА, 2001. - 400 с.

97.Фойницкий И.Я. Защита в уголовном процессе как служение общественное. И.Я. Фойницкий, Ординарный Профессор С.-Петербургского Университета. По изданию 1885г. // Allpravo.Ru, 2004.

98. Rosti H. Legal Aid and Legal Services in Finland / H. Rosti, J. Niemi, M. Lasola. – Helsinki, 2008. – 137 p.

99. Regan F. Promoting Equality Before the Law: A Re – assessement of Australian Legal Aid Policy in the Twentieth Century : doct. diss. / Regan F. ; Flinders University, May. – 1999 – P. 179–201.

100. Brennan G. Strengths and perils: The Bar at the turn of the century / Sir Gerard Brennan : speech delivered Inaugural Sir Maurice Byers Lecture – at the New South Wales Bar Association, Sydney, 30 november 2000 // The Byers Lectures 2000–2012 / ed. Nye Perram, Rachel Pepper. – Federation Press, 2012. – 217P.

101.Адвокатура в США / П.Д. Баренбойм // Адвокат. – 1993. – № 1-2. – С. 32-41.

102. .Legal Aid in Ireland [Electronic resource] // Open Society Foundations. – Access mode: https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/eu – legal – aid – ireland – 20150501.pdf

103.Biggelaar P. Legal Aid in the Netherlands / P. Biggelaar. – Amsterdam : Amsterdam University Press., 2011. – 36 p.

104.Legal Aid in Germany [Electronic resource] // Open Society Foundations. – Access mode: https://www.opensocietyfoundations.org/fact – sheets/legal – aid – germany (date of treatment: 30.10.2015). – Title from the screen.

105.Rosti H. Legal Aid and Legal Services in Finland / H. Rosti, J. Niemi, M. Lasola. – Helsinki, 2008. – 137 p.

106.Regan F. Promoting Equality Before the Law: A Re – assessement of Australian Legal Aid Policy in the Twentieth Century : doct. diss. / Regan F. ; Flinders University, May. – 1999 – P. 179–201.

107.Legal Aid in Finland [Electronic resource] // Open Society Foundations. – Access mode: https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/eu – legal – aid – finland – 20150427_0.pdf (date of treatment: 30.10.2015). – Title from the screen.

108.European judicial systems edition 2008 : efficiency and quality of justice by European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Replies by country. Austria [Electronic resource] // Council of Europe. – Access mode: http://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/cepej/evaluation/ 2008/austria_en.pdf (date of treatment: 30.10.2015). – Title from the screen.

109.Brennan G. Strengths and perils: The Bar at the turn of the century / Sir Gerard Brennan : speech delivered Inaugural Sir Maurice Byers Lecture – at the New South Wales Bar Association, Sydney, 30 november 2000 // The Byers Lectures 2000–2012 / ed. Nye Perram, Rachel Pepper. – Federation Press, 2012. – 217P.

110.Gromec-Broc C. The legal profession in the European Union – a comparative analysis of four member state / C. Gromec-Broc // Liverpool Law Rewiew. – 2002. – vol. 24. – № 1-2. – P. 109-130.

111. Европейские стандарты права на справедливое судебное разбирательство и российская практика / Под общ. ред. А. В. Деменевой. - Екатеринбург: Изд-во Урал ун-та, 2004. - 240 с. (Международ. защита прав человека; Вып. 2, кн. 1).

112. Лаба О.В. Право європейського Союзу та право України: теоретико-правові проблеми співвідношення та гармонізації (1991-2004 рр.). Дисс. Кандж.юрид.наук. Спеціальність 12.00.01. Київ.2005.

113. Мармазов В. Є. Методи динамічного тлумачення Конвенції про захист прав людини та основних свобод в юрисдикції Європейського суду з прав людини. Монографія. – К.: Видавничий Дім «Юридична книга», 2002. – С. 22.

114. Рабинович П. Ефективність впливу Конвенції про захист прав та основних свобод людини на держави-члени Ради Європи // Право України. – 2000. – № 11. – С. 34.

115. Паліюк В. П. Застосування суддями України ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (науково-практичний посібник). - К.: Видавництво ТОВ «Вістка», 2008. – 152 с.

116. Фулей Т. І. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: національна практика застосування в кримінальному судочинстві. Навчально-методичний посібник для суддів. – К.: ТОВ «Гештальт Консалтінг Груп», ДП «Зовнішторгвидав Україна», 2008. – 84 с.

117. Гончаренко С. Стаття 6 ЄКПЛ: кримінально-процесуальні права і гарантії // Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / За ред. О.Л. Жуковської. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2004. – С. 271.

118.Паліюк В. П. Особливості застосування судами України Конвенції про захист прав та основних свобод: Навч.-практ. посіб. – Миколаїв, «Атол», 2003. – С. 29.

119. Рішення Євросуду «Проніна проти України» (2006) // Офіційний вісник України. – 2006. – № 47. – С. 341.

120. Рішення Євросуду «Сокуренко і Стригун проти України» (2006) // Офіційний вісник України. – 2007. – № 1. –С. 305.

121.Рішення Євросуду «Бендерський проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 18. – С. 212–213.

122.Рішення Євросуду «Совтрансавто-Холдинг» проти України» (2002) // Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. - К.: Український Центр Правничих Студій, 2002. – № 3. – С. 151.

123.Рішення Євросуду «Білуха проти України» (2006) // Офіційний вісник України. — 2007. — № 19. – С. 113.

124.Рішення Євросуду «Зубко та інші проти України» (2006) // Офіційний вісник України. – 2006. – № 31. – С. 192.

125.Рішення Євросуду «Чухась проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2007. – № 85. – С. 129.

126.Рішення Євросуду «Ластовка проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 3. – С. 114.

127.Рішення Євросуду «Лебедєва проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 30. – С. 98.

128.Рішення Євросуду «Цихановський проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 29. – С. 108.

129. Рішення Євросуду «Яворська проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 19. – С. 77.

130. Рішення Євросуду «Коновалов проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 11. – С. 155.

131.Рішення Євросуду «Інковцова проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2007. – № 92. – С. 242.

132. Рішення Євросуду «Глівук проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 7. – С. 136.

133.Рішення Євросуду «Востокмаш-Аванта проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 7. – С. 140.

134.Рішення Євросуду «Беєлер проти Італії» (2000) // Практика Європейського суду з прав людини: Рішення. Коментарі. – К.: Український центр правничих студій, 2000. – № 1. – С. 70.

135. Рішення Євросуду «Васильєв проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 22. – С. 100.

136. Рішення Євросуду «Воловік проти України» (2007) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 32. – С. 157.

137.Рішення Євросуду «Федоренко проти України» (2006) // Офіційний вісник України. – 2006. – № 39. – С. 124.

138. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. – К.: Реферат, 2006. – С. 731.

139. И. Переверза, Правовое регулирование института адвокатуры в Европейском Союзе // Юридичний вісник, 2013. № 3.

140. Уржумов И. Осуществление адвокатской деятельности в странах ЕС. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.advokatyra.ru/articles/advocacy_in_eu/

141. Буткевич О. В. Рішення Європейського суду з прав людини в українській правозастосовній практиці / О. В. Буткевич // Європейський суд з прав людини. Судова практика / за заг. ред. В. Г. Буткевича. – К. : “Право України”, – 2011. – С. 5–28.

142. Іванюк І.Д. Право на захист та зловживання ним у кримінальному судочинстві України / І.Д. Іванюк // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. – № 1 (10). – Електронне наукове фахове видання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv. gov.ua/e-journals/Chaau/2011-1/11iidksu.pdf

143. Кучинська О.А. Кваліфікований захист як передумова реалізації права на справедливий суд / О.А. Кучинська // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. – № 1 (10). – Електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2011-1/11koanss.pdf

144. Бєлкін Л. М. Право громадян України на юридичну допомогу в світлі рішень Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України / Л.М. Бєлкін // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2010. – № 3 (22). – С. 84 – 90.

145. Юридическая профессия в Нидерландах: Сборник документов / Сост.и науч. ред. И. В. Калинина и А. В . Хвощинский. — М.: Институт права и публичной политики, 2010. — 199 с. — (Серия LegalStudies.RU).

146. Susanne Peters, Lia Combrink and Peter van den Biggelaar. (2009) Legal Aid in the Netherlands.

147. Peter J.M. van den Biggelaar. (2007) Legal Aid Board's-Hertogenbosch The Netherlands. The Legal Services Counter: Lessons Learned. The Netherlands.

148. Эндрюс Н. Система гражданского процесса Англии: судебное разбирательство, медиация и арбитраж : пер. с англ. / Нил Эндрюс ; под ред. Р. М. Ходыкина. – М. : Инфотропик Медиа, 2012. – 544 с.

149 . Биггелаар П. Бесплатная юридическая помощь в Нидерландах / Питер ван ден Биггелаар // Бесплатная юридическая помощь: модель взаимодействия государства и гражданского общества (зарубежный и российский опыт). – М., 2011. – С. 27–36.

150. Смит Р. Бесплатная юридическая помощь, администрация и адвокатура в Центральной и Восточной Европе: подходы к обеспечению качества [Електронний ресурс] / Р. Смит // Правовий простір: безоплатна допомога в Україні. – Режим доступу: pravo.legalspace.org/file.php?…Роджер%20Сміт.doc

151. Марабуто Ф. Деонтология. Этико-юридические правила адвокатуры / Ф. Марабуто // Адвокат. – 2002. – № 11. – С. 4.

152. Боков А. Яким чином відбувається страхування діяльності адвокатів за кордоном і про що цей досвід говорить Україні / А. Боков // Закон і бізнес. – 2015. – 8–14 серп. (№ 32). – С.7–11.

153. Кравченко М. В. Щодо відповідальності адвоката за порушення забов'язань за договором про надання правової допомоги / М. В. Кравченко // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право : наук. пр. Нац. авіац. ун-ту. – 2014. – № 3. – С. 130–134.

154. Кисильова Т. Правове регулювання відносин із надання послуг медіації у зарубіжних крахнах // Право України. – 2011. – № 11–12. – с. 225–235.

155. Рагулин А. В. Профессиональные права адвоката-защитника в Российской Федерации: вопросы теории и практики : дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.11 / Рагулин Андрей Викторович ; Рос. ун-т дружбы народов. – М., 2014. – 461 с.

Інтернет-ресурси.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Електронний ресурс : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

Закон України Про безоплатну правову допомогу // Електронний ресурс :

http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3460-17

Рішення Конституційного Суду України N 23-рп/2009, від 30.09.2009р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=73758

Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар - Тацій В.Я. – Вид-во 2012 р..- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1233090949171/pravo/kriminalniy_protsesualniy_kodeks_ukrayini_naukovo-praktichniy_komentar_-_tatsiy_vya

Сайт Ради адвокатів України - http://radaadvokativ.org.ua/

Сайт Національної асоціації адвокатів України - http://unba.org.ua/akts-naau

Сайт Ради Європи - http://www.coe.kiev.ua

Рада асоціацій адвокатів та товариств юристів Європи - http://www.ccbe.eu

Проект ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції» - http://www.justicereformukraine.eu/uk/

Міжнародна асоціація адвокатів - http://www.ibanet.org

Матеріали з'їздів адвокатів України - http://unba.org.ua/news/category/41-materialy-zjizdiv.html

Інтернет-ресурси.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Електронний ресурс : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

Закон України Про безоплатну правову допомогу // Електронний ресурс :

http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3460-17

Рішення Конституційного Суду України N 23-рп/2009, від 30.09.2009р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=73758

Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар - Тацій В.Я. – Вид-во 2012 р..- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1233090949171/pravo/kriminalniy_protsesualniy_kodeks_ukrayini_naukovo-praktichniy_komentar_-_tatsiy_vya

Сайт Ради адвокатів України - http://radaadvokativ.org.ua/

Сайт Національної асоціації адвокатів України - http://unba.org.ua/akts-naau

Сайт Ради Європи - http://www.coe.kiev.ua

Рада асоціацій адвокатів та товариств юристів Європи - http://www.ccbe.eu

Проект ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції» - http://www.justicereformukraine.eu/uk/

Міжнародна асоціація адвокатів - http://www.ibanet.org

Матеріали з'їздів адвокатів України - http://unba.org.ua/news/category/41-materialy-zjizdiv.html

1. СЕНМК «Організація діяльності адвокатури»:

Режим доступу:

http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=245:denna-forma-navchannya&Itemid=151

ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

“Міжнародні стандарти адвокатури” є вибірковою навчальною дисципліною, яка викладається студентом факультету Адвокатури. Моніторинг знань з цієї дисципліни здійснюється шляхом поточного контролю (ПК) протягом курсу практичних занять, за результатами яких виставляється залік.

Оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів ПК у діапазоні від 0 до 100 балів за навчальний курс. Залік виставляється, якщо студент набрав від 60 до 100 балів.

Загальним об’єктом оцінювання знань є відповідні частини навчальної програми курсу, засвоєння якого перевіряється під час практичних занять та написання письмових робіт. Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь застосовувати отримані знання при відповіді на теоретичні запитання та вирішенні практичних завдань.

ПК: критерії оцінювання знань та вмінь

Вид активності	**Зміст активності**	**Кількість видів**	**Кількість балів за вид**	**Всього (в балах)**
Основні				
Присутність на всіх лекціях	Протягом всього курсу	**8**	**-**	**10**
Присутність на практичних заняттях	Протягом всього курсу	**7**	**1**	**7**
Відповіді на заняттях	Розкриття питання по плану теми, відповідь по практичному завданню	**7**	**до 4**	**до 28**
Контрольний зріз знань для всієї групи	Після вивчення 2-3-х тем (відкритий тест)	**3**	**до 5**	**до 15**

Додаткові				
Презентація	Доповідь (виступ на задану тему на практичному (семінарському) занятті) з презентацією за допомогою технічних засобів	**1**	**до 10**	**до 10**
Виступ із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді	По темі, що входить до предмету навчальної дисципліни	**не обмежено**	**12**	**12**
Опублікування наукової статті	Публікація наукової статті з теми, що входить в предмет вивчення дисципліни “Організація роботи органів юстиції та державнолї судової адміністрації”	**не обмежено**	**20**	**20**
Робота з науковою літературою	Анотування (рецензування) наукових статей, монографій по темах курсу (до 3 статей або 1 монографія)	**1**	**1,5 бали за статтю (5 балів за 3 статті);** **5 балів за 1 монографію**	**до 5**
Складання кросворду	Складання кросворду з юридичних термінів по темах курсу (не менше 3-х тем та не менше 30 термінів)	**1**	**до 5**	**до 5**
Складання тестів	Підготовка тестових питань по темах курсу	**1**	**до 5**	**до 5**

	(не менше 3-х тем та не менше 30 питань)			
Складання задач	Підготовка завдань по темах курсу (не менше 3-х тем та не менше 5 практичних ситуацій)	**1**	**до 5**	**до 5**
Розробка схем, таблиць	Схематичне представлення матеріалу по темах курсу (не менше 2-х тем)	**1**	**до 5**	**до 5**
Участь у роботі студентського гуртка	Виступ з доповіддю на засіданні гуртка, участь у обговореннях		**до 5**	**до 5**

Пояснення:

Мінімально необхідна для отримання заліку кількість балів – 60.

Основні види активності дають студенту можливість набрати бали, необхідні для одержання заліку. Вони є обов'язковими для всіх студентів. Різні види активності доповнюють один одного, а отже, у студента є певний "запас балів". За рахунок одного виду активності студент компенсує недоодержані бали за іншим видом.

Відвідування лекцій передбачає фізичну присутність студента на лекції. Бали не нараховуються у разі, якщо студент був відсутній (незалежно від причини відсутності), запізнився або допускав порушення навчальної дисципліни.

Відвідування занять передбачає фізичну присутність студента на занятті. Бали нараховуються за кожне фактично відвідане заняття незалежно від того, відповідав студент на них, чи ні. Бали не нараховуються у разі, якщо студент був відсутній (незалежно від причини відсутності), запізнився на заняття, був не готовий по темі або допускав порушення навчальної дисципліни.

Відповіді на заняттях передбачають розкриття питань плану заняття, правильне виконання практичних завдань, доповнення відповідей інших студентів, участь у обговоренні дискусійних питань тощо.

Залежно від обсягу та якості відповідей їх можна оцінювати до чотирьох балів за заняття.

Контрольні завдання здійснюються у формі відкритого тесту, який полягає у наданні розгорнутої письмової відповіді на поставлене проблемне питання теми курсу. Відповіді оцінюються за повнотою та правильністю від 0 до 5 балів.

Додаткові види активності дають можливість добрати бали до 40 (якщо це потребується). Вони застосовуються як альтернативні, за бажанням студента і за узгодженням з викладачем, та мають на меті стимулювання до самостійної, науко-вої, творчої роботи. Можливе обрання лише одного додаткового виду активності, крім виступу із доповіддю на конференції будь-якого рівня та (або) опублікування тез доповіді або наукової статті, з обов'язковою рецензією науковоо керівника.

Написання і опублікування тез передбачає підготовку тез наукової доповіді та їх опублікування у збірнику певної студентської наукової конференції, а також виступ на ній (за можливості) з тематики, що входить до предмета навчальної дисципліни. Тематика тез та конференція, на яку вони будуть подані, визначається студентом за погодженням з викладачем (науковим керівником).

Опублікування наукової статті – підготовка, рецензування та опублікування наукової статті з теми, що входить до предмета "Міжнародні стандарти адвокатури", у будь-якому виданні правничого спрямування.

Робота з науковою літературою, тобто ознайомлення студентів з додатковою науковою літературою за тематикою навчальної дисципліни, а також її анотування (рецензування), може включати вивчення, конспектування наукових статей або монографії. Після цього окремо на кожну статтю складається анотація (рецензія) обсягом 1,5-2 сторінки, а на монографію – 5 сторінок. Перелік статей або монографія визначається студентом за погодженням з викладачем.

Складання кросворду передбачає засвоєння студентами юридичної термінології за темами курсу за допомогою ігрової форми (кросворду). Мінімальний обсяг кросворду – 30 термінів. Кросворд оцінюється до п'яти балів залежно від кількості слів та оригінальності оформлення.

Складання тестів полягає в підготовці тестових завдань з тематики курсу (яка обирається студентом за погодженням з викладачем). Кожен тест має бути належним чином складений і оформлений (питання і 3-4 варіанти відповіді, одна з яких є правильною). Головна вимога – питання не повинні дублювати тих, які розроблені кафедрою.

Складання завдань – є самостійною розробкою фабул завдань за темами курсу. Завдання має включати формулювання практичної ситуації та питання. Оцінюється оригінальність, змістовність, проблемність питань. Кожне завдання оцінюється у один бал, тобто за п'ять завдань можна отримати п'ять балів.

Розробка схем, таблиць передбачає схематичне представлення матеріалу за темами курсу у виді схем, таблиць, діаграм. Кожній схемі відповідає певне питання курсу. Оцінюється оригінальність, логічність, системність складання схеми.

Презентація – представлення за допомогою аудіовізуальних технічних засобів (ноутбук, проектор тощо) розробок студента з окремих питань або тем курсу. Об'єднує елементи наукової доповіді та складання схем і таблиць. Одна презентація повинна містити не менше 3 елементів, і оцінюється до 5 балів. Оцінюється оригінальність презентації, рівень її технічної підтримки, повнота і змістовність викладення матеріалу.

Участь у роботі студентського гуртка передбачає членство в студентському гуртку кафедри, участь у його засіданнях і роботі, виступ з особистою доповіддю, участь в обговореннях тощо. Конкретні форми участі студента у роботі гуртка визначаються і оцінюються його керівником у цілому до п'яти балів.

П і д с у м к о в и й б а л

за результатами ПК обчислюється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Р е з у л ь т а т и П К з н а н ь с т у д е н т і в

своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача та оприлюднюються в академічній групі на останьомузанятті.

У разі невиконання завдань ПК з об’єктивних причин студенти мають право на ліквідацію заборгованості. Час та порядок складання визначається кафедрою.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота полягає в додатковому поглибленому опрацюванні студентами окремих питань навчальної дисципліни.

Студент повинен самостійно ознайомитись з рекомендованим науковим матеріалом, критично осмислити його та зробити висновки.

Основними видами самостійної роботи студентів є:

- пошук та вивчення додаткової нормативно-правової та наукової літератури;
- ознайомлення з сучасними поглядами на проблемні питання, що висвітлені в періодичних виданнях;
- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекцій.